

ASIANAJAJALIITON KIRJALLINEN LAUSUNTO SEKSUAALIRIKOSLAINSÄÄDÄNNÖN KOKONAISUUDISTUSTA KOSKEVASTA LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VN/1984/2019

Suomen Asianajajaliitolle (jäljempänä "Asianajajaliitto") on varattu mahdollisuus esittää lausuntonsa otsikkoasiassa. Asianajajaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kaikki, mitä on lausuttu ensimmäisellä lausuntokierroksella uudistetaan sellaisenaan, eikä sitä ole tarpeen toistaa tässä lausunnossa.

Lausunnonantajaa on pyydetty erityisesti arvioimaan ehdotettuja rikostunnusmerkistöjä ja rangaistusasteikkoja.

Asianajajaliitto kiittää hallitusta perusteellisesta työstä ja useiden muutosesitysten huomioimisesta hallituksen esityksessä. Esityksessä on kuitenkin yhä epäkohtia, jotka vaativat kriittistä tarkastelua.

LAUSUNTO

1. Tunnusmerkistöiden osalta

1 § Raiskaus ja 5 § seksuaalinen hyväksikäyttö

Hallituksen esityksessä uudeksi rikoslain 20 luvuksi raiskausta koskevan 1 § 3 mom. ja seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan 5 § 4k. ovat yhä sisällöllisesti samat. Ainoa, mikä erottaa tunnusmerkistöt toisistaan on 1 § sana "vakava".

Syyttäjä ja tuomioistuin asetetaan vaikeaan asemaan vetämään rajaa kummasta teosta on kyse. 5 § on lievemmin rankaistu, joten sitä tultaneen käyttämään voittopuolisesti lievemmän lain periaatteen perusteella. Miten 1 § vaatima teon vakavuus voidaan ta-pauskohtaisesti luotettavasti määritellä niin, että oikeuskäytäntömme on yhtenäinen.

Edelleen Asianajajaliitto katsoo, että erillistä pykälää seksuaalisesta hyväksikäytöstä ei ole tarpeen säätää vaan se tulee sisällyttää 1 § ja 3 § tunnusmerkistöihin.

Jos seksuaalisesta hyväksikäytöstä halutaan oma pykälänsä, tulee sen koskea muunlaisia tekoja kuin sukupuoliyhteys. Jos teko sisältää sukupuoliyhteyden vastoin uhrin antamaa suostumusta, taivuttelemalla tai muutoin, se on automaattisesti raiskaus.

Lausumassa uudistetaan kaikki se, mitä 5 § on lausuttu elokuussa 2020 annetussa lausumassa.

9 § Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Kysymyksessä on tunnusmerkistön mukaisesti tilanne, jossa aikuinen ihminen taivuttaa alaikäisen sukupuoliyhteyteen.

Pykälä on kokonaisuudessaan ongelmallinen. Kun alaikäisen taivuttaa sukupuoliyhteyteen, tulisi sitä lähtökohtaisesti arvioida 1 §, 3 § tai esityksessä olevan 5 § perusteella (jos se vastoin käsitystämme lopulliseen lakiin jää).

Nykyisessä 9 § jätetään vastuu omasta hyväksikäytöstä liaksi alaikäiselle. Se, että hän ylipäättään on tilanteessa, jossa aikuinen tarjoaa rahaa vastineeksi seksistä, osoittaa jo lapsen haavoittuvan uhriaseman. Tilanne tulisi arvioida sitä kautta, että lapsi ei ole voinut muodostaa mielipidettään vapaasti ja että hänet on sukupuoliyhteyteen taivutettu. Kyseessä voisi olla nykyisenkin esityksen 1 § ”muu näihin rinnastettava syy”. Tilanne on lainsoveltajaa varten kuitenkin avattava hallituksen esitykseen.

Sukupuoliyhteyden määritelmä 23 §

Määritelmä ei edelleen vastaa tarpeeseen niihin henkilöihin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan osalta, joilla on penis. Toisen peniksen masturboiminen vastoin tahtoa on tulkittava sukupuoliyhteydeksi. Nykyinen määritelmä asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan.

Toiston välttämiseksi Asianajajaliiton aiempaa kannanottoa ei toisteta tässä, mutta pyydetään ottamaan huomioon mitä asiasta on jo lausuttu ensimmäisellä lausuntokierroksella.

Sukupuoliyhteyden määritelmään on tärkeää lisätä tietoverkkoa, puhelinyhteyttä tai muuta näihin rinnastettavaa menetelmää hyväksikäyttäen tapahtuva käskyttäminen ja pakottaminen, jolla toinen saadaan alistumaan tekemään itselleen tekoja, joita ei ilman tekijän käskytystä tekisi ja jotka tapahtuvat vastoin kohteen omaa tahdonmuodostusta. Kyse on tilanteista, joissa tekijä käskää uhrin työntämään kehoonsa esineitä eli välillisesti tietoverkkoa hyväksikäyttäen on sukupuoliyhteydessä uhrin kanssa.

Koska kyse on uhrin omasta toiminnasta, jonka tekijä saa tietoverkkoa tm. käyttäen mahdollistettua olematta fyysisesti uhrin luona läsnä, voi olla perusteltua rajata tämä suojaikärajaa nuorempiin henkilöihin. Voitaneen olettaa, että pääsääntöisesti 16 vuotta täyttänyt, tai joka tapauksessa 18 vuotta täyttänyt, osaa jo sitä nuorempaa henkilöä paremmin tiedostaa tilanteen ja esim. sulkea viestivälineen. Tämä koskisi siten lapsenraiskausta käsittelevää 12 § sekä sen törkeää tekemuotoa 13 § sekä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaan 16 §.

Tämä on aito ja olemassa oleva huolenaihe. Korkeimmalla oikeudella on parhaillaan tutkittavana tätä koskeva oikeuskysymys. Valituslupa-asiassa VL 2021:73 KKO on ottanut tutkittavakseen kysymyksen siitä, onko tekijä ollut sukupuoliyhteydessä lasten kanssa, kun teko oli tapahtunut niin, että tekijä käskyttää lasta videoyhteyden välityksellä. Ei ole

tiedossa, milloin ratkaisu asiassa annetaan, mutta on tärkeää KKO:n myöhemmästä kannanotosta huolimatta vastata tähän nykypäivän toistuvasti esiintulevaan tarpeeseen.

Kuluvalla viikolla uutisoitiin lisäksi laajasti Keski-Suomalaisesta miehestä, joka niin ikään tietoverkkoa hyväksikäyttäen sai lukuisat lapset kuvaamaan itseään videolle käskyttämällä.

Näitä tilanteita on toistuvasti ja enenevissä määrin tuomioistuimissa esillä ja selvyiden ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi sukupuoliyhteys myös välillisesti tietoverkkoa hyväksikäyttäen on saatava uuteen lakiin.

2. Rangaistusasteikoiden osalta

5 § seksuaalinen hyväksikäyttö

Seksuaalirikos on vakava rikos, joka jättää pysyvät henkiset vauriot uhriin ja lukuisaan määrään uhrin läheisiä. Jos kohteena on lapsi, koko lapsen ydinperheessä on pysyvä haava.

Tähän nähden tuntuu vähäiseltä, että 5 § seksuaalinen hyväksikäyttö, jossa tunnusmerkistön mukaan tekijä on sukupuoliyhteydessä vastoin uhrin tahtoa, joka voi olla alaikäinen, voisi selvitä 4 kk vankeudella. Käytännössä se olisi aina ehdollista eikä sen oheen tulisi määrättyä oheissakkoa tai muutakaan seuraamusta. Rangaistusseuraamusta on pidettävä liian lievänä. Minimirangaistus tulisi olla sama kuin 1 § raiskauksessa. Maksimi voi olla esitetty neljä vuotta.

14 § Seksuaalinen kajoaminen

16 § Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Mitä on lausuttu yllä, koskee myös seksuaalista kajoamista lapseen koskevaa 14 § ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaa 16 §. Pykälissä on kyse nimenomaan alle 16-vuotiaasta, eli lapsesta. Myös näissä, edellä mainituin perustein, minimirangaistus tulisi olla 1 vuosi. Maksimi voi olla esitetty kuusi vuotta.

9 § Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Rangaistusasteikko sakko – 2v. tuntuu vähäiseltä. Rangaistusasteikon pienuus näyttää siltä, että alaikäiselle on asetettu ns. ”omavastuu” omasta seksuaalisesta hyväksikäytöstään, josta tässä 9 § pelkästään on kyse.

Helsingissä 23. marraskuuta 2021

Niko Jakobsson

pääsihteeri

LAATI: asianajaja Liisa Pellinen, Imatra